

HUISNAMEN VIII

Waardering voor de beschutting die het huis ons geeft

Hans de Groot

De villa van de familie Lunius is (of liever was, want de slopers hebben inmiddels hun werk gedaan) het grootste en waarschijnlijk ook het oudste huis ter plaatse, omstreeks 1900 neergezet door de grootvader van de zusters, een architect uit de neoromantische school. Oorspronkelijk lag het midden in het bos, aan de zandweg die in de vorige eeuw ons dorp met naburige gemeenten verbond. Naarmate perceel na perceel ontgonnen en bebouwd werd en verharde lanen zich begonnen te slingeren tussen de heuveltjes, poelen en kleine zandverstuivingen, kwam het huis van Lunius steeds meer in het centrum van de nieuwe wijk te liggen. Toverachtig rees het omhoog tussen het dichte geboomte van de tuin (het 'park' zoals iedereen zei, vanwege de omvang van het terrein); ja, toverachtig, omdat het dak, een samenstel van kleinere daken, bestond uit diepblauw geglazuurde pannen. Dat leverde in ieder jaargetijde een adembenemend contrast op met de kleuren van het omringende bos. Nooit werd de villa van Lunius anders genoemd dan het Blauwe Huis.

Zo schildert Hella S. Haase in haar boek 'Berichten van het Blauwe Huis' haar herinneringen aan deze villa. Lag in dit boek de sleutel verborgen van het raadsel waar ik mee zat? Het raadsel waarom de villa Beetslaan 14 (vanaf 1923 Ten Katelaan 18) ooit de doopnaam *Het Blauwe Huis* meekreeg? Het beeld van slingerende lanen tussen heuveltjes en kleine zandverstuivingen, dat Hella Haase oproept in haar boek, doet wonderbaarlijk sterk denken aan de omgeving waarin het Bilthovense *Blauwe Huis* werd gebouwd. De door Hella Haase beschreven villa blijkt echter al jaren gesloopt te zijn. Het Bilthovense *Blauwe Huis* leeft echter nog immer voort, maar dan wel onder een met riet gedekt tentdak in plaats van onder blauwe pannen. In 1920 vraagt Cornelis Boer, koopman te

IJsselstein, een bouwvergunning aan voor de bouw van dit huis. De aanvraag is helaas niet meer te vinden, maar wel de bouwtekening. Deze toont een fraaie villa voorzien van veel houten betimmeringen en met smalle ramen en bijzondere ornamenten in de voorgevel. De onbekende architect maakt dankbaar gebruik van het geaccidenteerde terrein. Hij bouwt de villa bovenop een duin en maakt listig gebruik van het niveauverschil door in de zijgevel een verlaagde toegang tot het souterrain te maken. Vermoedelijk kreeg de villa bij de bouw al de naam *Het Blauwe Huis* mee. Wij vinden in een Adresboek voor Bilthoven van 1922 als bewoner 'Kunstgroep Bilthoven' genoemd. Van 1924 tot 1926 wordt de villa door particulieren bewoond, waarna tot 1932 geen particuliere bewoner

meer geregistreerd staat. Mogelijk is het in die tijd in gebruik geweest als VACANTIE-OORD HET BLAUWE HUIS en PENSION HET BLAUWE HUIS, zoals op enkele oude ansichtkaarten van de villa met de oorspronkelijke voorgevel staat afgedrukt.

In 1936 vraagt F.J. de Vries vergunning voor het uitvoeren van een ingrijpende verbouwing onder architectuur van de Bilthovense architect Mart Jansen. Bij deze aanvraag wordt nog steeds de huisnaam *Het Blauwe Huis* genoemd. Onder andere ondergaat de voorgevel een metamorfose, zoals u kunt zien op de afgedrukte tekening. In de bouwaanvraag vermeldt F.J. de Vries onder andere „De gevel is thans gepleisterd. Wordt een weinig groen gekleurd, het houtwerk in iets donkerder groen met gele raampjes”. Mijns inziens is er nauwelijks een andere conclusie mogelijk dan dat het houtwerk tot aan deze verbouwing was voorzien van een blauwe verflaag en dat daarin de achtergrond ligt van de naamgeving *Het Blauwe Huis*. Mijn onderzoek naar een andere verklaring heeft niets opgeleverd. De verbouwing in 1936 betekent overigens wel het definitieve einde van de huisnaam *Het Blauwe Huis*.

Jarenlang wordt de nu naamloze villa door particulieren bewoond tot er zich in 1950 een nieuwe koper meldt. Het is de R.K. Stichting van Onze Lieve Vrouwe van Altijddurende Bijstand. Deze is op zoek naar een nieuw onderkomen voor de R.K. Kleuterschool, die te krap gehuisvest is in het woonhuis op de hoek Palestrinalaan / Gregoriuslaan. Om de villa te transformeren tot schoolgebouw is opnieuw een ingrijpende verbouwing nodig. U ziet het effect hiervan op bijgaande afbeelding. Ook de linkerzijgevel

krijgt een groot aantal ramen. De nu grotendeels witte villa krijgt wel weer een nieuwe naam *Kleuterhof St. Janneke*, die hij draagt tot 1967. In dat jaar kan de kleuterschool verhuizen naar nieuwbouw op het ten behoeve van de demping van het Biltse Meertje afgegraven duin aan de Klaphekweg.

De bouwvergunning die de nieuwe eigenaar Mr S. Gratema uit Dordrecht aanvraagt veroorzaakt geen grote veranderingen meer aan de buitenzijde van de villa; maar 'Hoofdzakelijk herstelwerkzaamheden in verband met de zeer verwaarloosde staat door schoolgebruik'. Sindsdien wordt de villa, opnieuw naamloos, particulier bewoond. Misschien brengt ooit een kleurrijk initiatief van een bewoner de naam 'Het Blauwe Huis' terug op de gevel.

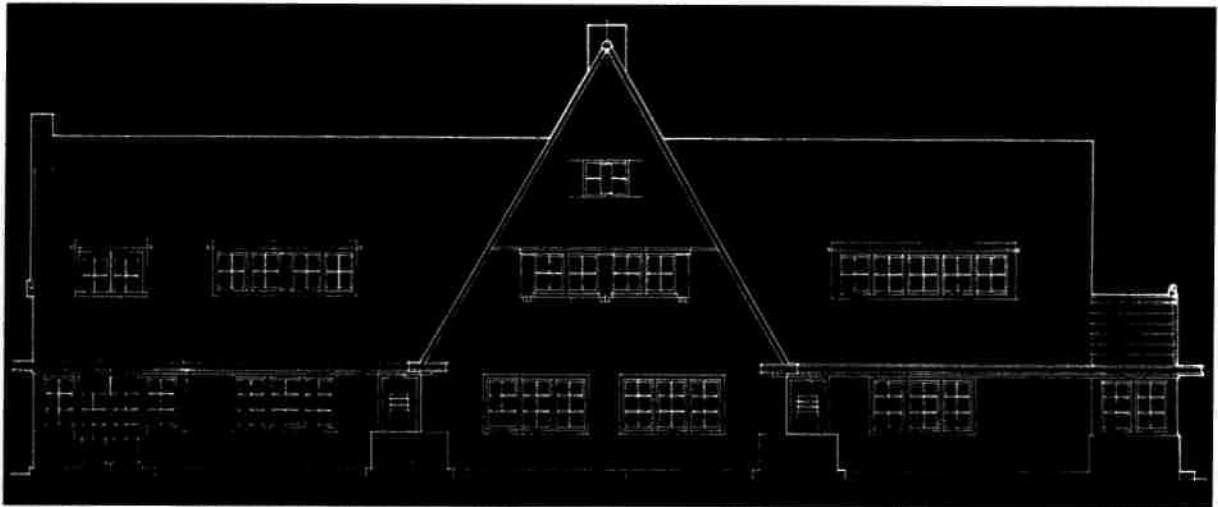

In de jaren twintig blijkt Bilthoven een zekere aantrekkelijkheid te hebben als nieuwe woonplaats voor Friezen, die zich meer in het centrum van het land wilden vestigen. Ik schreef in eerdere nummers van De Biltse Grift al over de achtergrond van de uit Friesland stammende huisnamen als *It Marke en Blierherne*.

Zo ontdekte ik op het adres Hoflaan 9 de huisnaam *Ter Horne*, keurig in een gevelsteen gehakt. Uit ervaring weet ik dat dit de beste garantie is om een huisnaam niet verloren te laten gaan. In dit geval was het risico erg klein geweest. Het huis is namelijk tot ongeveer zes jaar geleden in eigendom geweest bij de familie van degene die het in 1922 liet bouwen. Dat was de heer Egbert Bolleman Kijlstra, ingenieur, afkomstig uit Utrecht. De bouwtekening vermeldt geen architect doch alleen zijn eigen naam. Moge-

lijk heeft hij het huis zelf ontworpen. De naam Bolleman Kijlstra suggereert een dubbele achternaam maar uit de naamgeving van zijn zoon Benno Bolleman blijkt dat Bolleman een voornaam is. In 1922 wordt de bouwvergunning verleend en in 1923 betreft de heer Kijlstra, geboren te Sloten, met zijn echtgenote Jeltje Heeg, geboren te Wommels, met zoon Benno Bolleman en dochter Anna het pand. Geen van de bewoners blijkt echter geboren in Terhorne, een klein Fries plaatsje aan het Sneekermeer dicht bij Akkrum. Waar kwam dat *Ter Horne* dan vandaan? De huidige bewoners kunnen dit raadsel gelukkig

woonhuis aan Parklaan 1 en 3. Wat de achtergrond was voor dit gezamenlijke optreden heb ik helaas niet kunnen ontdekken, maar het ontwerp van het pand met de ontmoeting van de twee woningen in de centrale puntige voorgevel zegt wel iets over hun contact. Nummer 1 werd betrokken door C.J. Groothoff, sportjournalist van de NRC. Mogelijk was de realisatie van dit huis het bereiken van een ultiem doel. Hij noemde zijn deel in ieder geval *Het Doel*. Zijn medebouwer Tjalkert Pik, die de woning op Parklaan 3 betrok, verloochende zijn Friese afkomst niet en noemde zijn deel *Us Wentte*, vrij vertaald 'Ons stulp-

oplossen. Jeltje Heeg is de tweede echtgenote van Egbert Bolleman Kijlstra. De eerste echtgenote was geboortig uit Terhorne en de naamgeving van het nieuwe huis was een hommage aan haar.

Bijzonder is overigens, dat in 1922 de bouwvergunning werd aangevraagd voor een huis op het adres Parklaan 5. U ziet dit vermeld op de afgedrukte illustratie. Tot 1932 boog de Parklaan door de huidige Hoflaan af naar de Soestdijkseweg. Toen in dat jaar de Parklaan werd doorgetrokken naar de Noord Houdringelaan werd de verbindingsweg tussen de Parklaan en de Soestdijkseweg omgedoopt in Hoflaan. Deze naam sloot goed aan bij de op de natuur gerichte naamgeving in dit wijkje met zijn Parklaan en zijn Overboslaan.

Ver hoefde ik niet te gaan voor de volgende aansluiting op Friese achtergronden.

Op 31 januari 1921 werd in grote gezamenlijkheid door S. Groothoff & Pik een bouwvergunning aangevraagd voor een dubbel

je'. Ook in dit geval werd ik bij de vertaling geholpen door de Friese vereniging in onze gemeente. De huisnamen *Het Doel* en *Us Wentte* ben ik na 1927 in de adresboeken niet meer op de adressen Parklaan / Hoflaan tegengekomen.

Voor ons niet-Friezen is het wonderlijk te constateren, dat in dezelfde tijd de huisnaam *Us Wentte* nog de gevel van een ander huis in Bilthoven sierde. In het 'Bilthovensch Adresboek' van 1927 vond ik namelijk de huisnaam *Us Wentte* ook nog op het adres Gezichtslaan 5. Daar woonde toen K. Kalma, geboren te Wierwerd (gemeente Baarderaardeel) met zijn echtgenote Hiltje Boonstra, geboren te Leeuwarden. Ook zij gaven hun ver van hun vertrouwde Friesland liggende huis de beschuttende naam *Us Wentte* ofwel 'Ons Stulpje'.

Het zijn echter niet alleen Friezen, die iets meenemen uit hun eigen vertrouwde omgeving bij de naamgeving van hun huis elders

in het land. Neem nu de huisnaam *ANE*, die de heer Plenter als rasechtige Drent meenam naar Bilthoven toen hij leraar Engels werd aan het Nieuwe Lyceum. Deze huisnaam verbindt ons ogenblikkelijk met het dorpje Ane ten zuidwesten van Coevorden en dichtbij Gramsbergen. Misschien ligt het nog vers in uw geheugen dat daar in 1227 de 'Gulden Sporenslag' werd uitgevochten, toen de bisschop van Utrecht de baas wilde gaan spelen in Drente, iets waar de Drenten nog steeds niet van houden. Na enige tijd kreeg de huisnaam *ANE* nog een betekenis. De kunsthandel, die de heer Plenter naast zijn leraarschap samen met zijn vriendin E. Jansen opzette, was ook geënt op deze huisnaam. Het werd *Art Nederland/Netherland Europa/Europe*. Een derde link met *ANE* werd gelegd in Frankrijk. Daar ontstond het logo van de kunsthandel. Het werd een ezeltje (l'âne), een waardige Franse variatie op de naam van het huis en de kunsthandel. Tot voor kort stond de in koper uitgevoerde huisnaam / kunsthandelsnaam *ANE* nog op de linker pilaster van de inrit van het huis Soestdijkseweg Noord 333.

Er zijn van die momenten in 's mensen leven, die haarscherp in het geheugen gegrift blijven. Zo ook het moment dat je je vriendin vraagt of ze verder met jou het leven wil delen. Dit was ook het geval bij de eerste eigenaar van het huis Vermeerlaan 28, mr. F.A.R. Barge. Hij wist nog precies het plekje in het Gooi, waar voor hem het jawoord klonk op deze vraag. En dit plekje zorgde voor de eerste huisnaam *Bikbergen* voor het in 1955 gebouwde huis aan de Vermeerlaan. Maar niet alleen voor het huis in Bilthoven, nee, ook voor hun volgende huis in Amersfoort en zelfs voor het nieuwe huis dat ze vervolgens in Brasschaat (België) betrokken. Maar met het vertrek van de familie Barge bleef het huis aan de Vermeerlaan niet naamloos achter. Het kreeg van de nieuwe bewoners, de familie Manschot, de nieuwe huisnaam *Manschate*. De heer Manschot stamde namelijk uit het buurtschap *Manschate* in de buurt van Ruurlo.

Ik heb u al eerder iets verteld over de achtergrond van een wapenschild op de gevel van

een huis. Dat was het schild boven de voordeur van het huis op Jupiterlaan 54 met de spreuk *Nihil Sine Deo* (Niets Zonder God). Wanneer u de gevel van het huis Rembrandtlaan 100A bekijkt ziet u nog een wapenschild, waarvan u hierbij een foto ziet afgedrukt. Tot zijn pensionering werkte de inmiddels overleden bewoner van het huis, ir D. Wolfert bij de Nederlandse Spoorwegen. Lang had hij zitting in een overlegcommissie tussen de NS en de PTT over het postvervoer per spoor. Toen hij afscheid nam van de NS kreeg hij van de PTT als dank voor de goede samenwerking een volledig gerestaureerd wapenschild dat ooit gemonteerd is geweest op een van de eerste postrijtuigen in Nederland. Dit schild siert sindsdien de gevel van het huis.

Overigens stuurde ook de NS hem niet met lege handen met pensioen. In de jaren zeventig werd de overkapping van het oude buurtstation in Utrecht gesloopt. Hierbij merkte de heer Wolfert op, dat de oude gietijzeren palen die de overkapping hadden gedragen prachtig te gebruiken waren als lantaarnpaal voor in de tuin. Prompt verraste de NS hem bij zijn pensionering met een tuinlantaarn gemaakt van een van de gietijzeren palen. *D'Olde Hof* doet denken aan een oud landhuis in het oosten van ons land, omringd door statige oude bomen en uitkijkend over een zacht glooiend landschap. De achtergrond van deze huisnaam is echter een volslagen andere. In 1966 liet de heer T. Olthoff een huis bouwen aan de Kruislaan op huisnummer 9. In 1996 werd het verkocht aan de

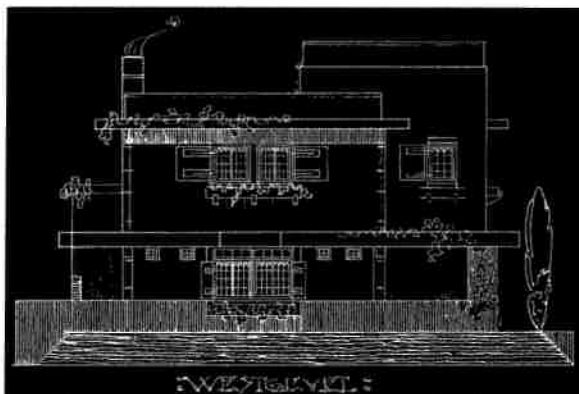

huidige eigenaar, die na een verbouwing in 1998 de gevel sierde met de huisnaam *D'Olde Hof* als hommage aan de heer Olthoff. Wist u overigens waaraan de Kruislaan zijn naam dankt? Aan het feit dat dit wegtracé het in het begin van deze eeuw ontwikkelde Park Vogelenzang doorkruiste. De laan vormde de verbinding tussen de Soestdijkseweg en de Spoorlaan. Een deel van de oorspronkelijke Kruislaan kreeg in 1929 de naam Koppellaan.

Nog een huisnaam, waar je als onderzoeker je tanden op kunt breken. Hij siert in metalen letters de gevel van het huis Park Arenberg 100. Geen woordenboek of encyclopedie kan uitsluitend geven over de betekenis van de huisnaam *Pepife*. Een van mijn collega's uit de

Historische Kring deed navraag en ontdekte de achtergrond van *Pepife*. Het bleek een samenstelling van de eerste twee letters van de namen van de kinderen van de bewoners. Van Peter, Pim en Femke. Het idee was afkomstig van familieleden, die *Pepife* in metalen letters uitgevoerd als geschenk aanboden.

De huisnaam *Casa Blanca* spreekt voor zich. Een fraaie witte villa aan de Obrechtlaan op de hoek van de Sweelincklaan. Deze villa werd in 1922 door architect Joh. Wildeboer uit Blaricum ontworpen voor Th. de Glopper

uit Den Haag en in Bilthoven gebouwd. Maar hij had ook heel goed gepast in een Zuid-Europees land. Na een aantal jaren kreeg het huis bij een verbouwing een forse uitbreiding en deze werd volledig in overeenstemming met de stijl van de oorspronkelijke villa uitgevoerd. Tot in de jaren veertig werd het huis achtereenvolgens bewoond door de families De Glopper, Snellen, Hooft Graafland en Van Asch van Wijck. Daarna is het een aantal jaren in gebruik geweest bij het 'Gezelschap der Vrouwen van Bethanië', dat het op Sweelincklaan 12 gelegen *Zonnehuis* bewoonde. De huisnaam *Casa Blanca* staat duidelijk in mijn geheugen uit de jaren veertig gegrift, toen ik zelf in deze omgeving

woonde. In adresboeken ben ik deze huisnaam vreemd genoeg nooit tegengekomen.

Bronnen:

- Welwillend verstrekte informatie door huidige of vroegere bewoners en (oud)omwonenden en collega- onderzoekers van de vereniging Historische Kring d'Oude School.
- Archief vereniging Historische Kring d'Oude School: dossiers Wegen, Bouwaanvragen en Huisnamen.

- Gemeentearchief De Bilt, dossiers Bouwaanvragen arch.1.733.21.
- Gemeentearchief De Bilt, dossiers Burgerlijke Stand.
- Gemeentearchief De Bilt, fotoarchief.
- Fotomateriaal van Jan van der Heijden en het archief vereniging Historische Kring d'Oude School.

WANDELING MET EEN HISTORISCHE TERUGBLIK

J.W.H. Meijer

Komend van de Leijenseweg liep ik de 2e Brandenburgerweg in. Als ik dat omstreeks 1650 had gedaan dan was een verdere voortgang me belet door de afrastering van het terrein rond het huis *Meijenhagen* ter hoogte van de Oude Brandenburgerweg. Toen was op dat kruispunt van wegen nog niets te bespeuren van een Hertenaan, noch van een Jachtlaan. De Jachtlaan liep, zonder het schuin verlopende stuk van nu, dood tegen de oostgrens van het terrein van *Meijenhagen*, vandaar dat die weg ook wel Doodweg werd genoemd. Deze Doodweg was de uitvalsweg van *Meijenhagen* (via de Noord Houtringelaan) naar 'de wech nae Hees' en zo verder naar bijvoorbeeld Amersfoort.

Ik liep de Oude Brandenburgerweg in, ongeveer 400 m in westelijke richting en vervolgens na een bocht naar het zuiden, stak schuin de kruising over (nu een rotonde - red.) en bereikte de 1e Brandenburgerweg. Toen ik me omdraaide was heel duidelijk te zien dat de beide wegen niet in elkaars verlengde lagen. Van daaruit naar rechts de Hertenaan in kijkend, zouden we in 1650 op de rechterhoek van de Snippenlaan tussen de bomen het huis *Meijenhagen* hebben kunnen zien en op de linkerhoek ertegenover de bijbehorende boerderij. Men heeft mij eens verteld dat het pand Snippenlaan 5 gedeeltelijk op de oude boerderijfundering zou staan.

Onmogelijk is dit beslist niet, want van het huis zelf zijn nog muurresten in de achtertuinen aanwezig. Het vijvertje in Tuindorp ten noorden van het grote huis was eens de viskom waarin levende vis vers werd gehouden voor het middagmaal.

Als ik mij weer omdraai en mijn wandeling vervolg ligt er een vrij brede weg voor me die in zuidelijke richting voert. Een lief kind heeft vele namen zegt men wel eens en als dat ook opgaat voor wegen, dan heeft de 1e Brandenburgerweg niet te klagen. In diverse oude stukken komen we ze tegen: Haechsteech, Steech van Meijenhagen, Steene Camersteegh, Steech van de hofstede den Eijck, Tiendweg en Brandenburgersteeg. En dat allemaal voor een smalle zandweg zoals alle wegen in die tijd in De Bilt. Het westelijke fietspad van de circa een km lange 1e Brandenburgerweg ligt boven de westelijke sloot van de oude zandweg; de oostelijke sloot ligt onder de oostelijke helft van de rijweg: twee groene bermten met eikenbomen beplant en een circa drie en een halve meter brede zandweg ertussen. De naam Haechsteeg zal duiden op de meidoornhagen die als veeafzetting dienden. Zelfs in onze tijd kan men achter de begraafplaats nog restanten van de rode en witte meidoorn vinden. Als ze in bloei staan een vrolijke noot in het landschap. Omdat ik met u naar de Groenekanseweg